

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

2011

ΚΕΙΜΕΝΟ

Είναι δεδομένο ότι το διαδίκτυο έφερε μια πιο ισότιμη πρόσβαση στη γνώση. Ζούμε ένα κύμα εκδημοκρατισμού της γνώσης. Παλιότερα, για να δει κανείς τη βιβλιοθήκη του Κέμπριτζ, έπρεπε να ταξιδέψει χιλιάδες χιλιόμετρα. Σήμερα, μπορεί να βρει τα βιβλία της από το γραφείο του. Παλιότερα, έπρεπε να έχει κάποιος λεφτά για να παρακολουθήσει μαθήματα του MIT¹. Σήμερα, έρχονται διαδικτυακά στο σπίτι του.

Σ' αυτόν τον υπαρκτό εκδημοκρατισμό της γνώσης ορθώνονται τρεις γκρίνιες. Η μία είναι η άρνηση της τεχνολογίας, εξαιτίας των **πιθανών** κινδύνων που έχει η ανάπτυξή της. Ο Πολ Βιρίλιο, για παράδειγμα, έγραψε την «Πληροφοριακή Βόμβα». Είναι σίγουρος ότι η κοινωνία της γνώσης ενέχει κινδύνους, αλλά άγνωστους. Δεν τους ξέρει, αλλά...υπάρχουν. Η δεύτερη γκρίνια έχει να κάνει με τα «παιδάκια της Αφρικής». Το ακούμε για κάθε νέα τεχνολογία: «Τι να το κάνω εγώ το εμβόλιο για το Αλτσχάιμερ², όταν τα παιδιά της Αφρικής δεν έχουν ούτε ασπιρίνη για τον πυρετό;». Το επιχείρημα έχει εν μέρει λογική. Πραγματικά «τι να το κάνεις το εμβόλιο για το Αλτσχάιμερ, αν δεν έχεις Αλτσχάιμερ;». Αν όμως αποκτήσεις, το πρώτο που **ξεχνάς** είναι τα «παιδάκια της Αφρικής». Η τρίτη γκρίνια έχει να κάνει με το διαβόητο «ψηφιακό χάσμα». Βέβαια, καμιά τεχνολογία, καμιά επιστημονική επανάσταση δεν διαχέεται αμέσως σε όλη την υφήλιο. Ο Γουτεμβέργιος τύπωσε την πρώτη Βίβλο το 1455· ωστόσο στην Ελλάδα η τυπογραφία ήρθε στις αρχές του 19ου αιώνα. Όσο για το τυπωμένο βιβλίο, ακόμη πασχίζουμε να γίνει κτήμα του ελληνικού λαού. Το σημαντικό, όμως, είναι ότι η επανάσταση έγινε και ακόμη προχωρεί. Εξάλλου, αυτοί που μιλούν για ψηφιακό χάσμα στην Αφρική πρέπει να αναλογιστούν ποιο είναι το τυπογραφικό χάσμα του δυτικού κόσμου με την Αφρική.

Πολύ περισσότεροι άνθρωποι μπορούν να μετέχουν ισότιμα στην κοινωνία της γνώσης και πλέον όχι μόνον ως αναγνώστες, αλλά και ως συγγραφείς. Στον κυβερνοχώρο, οικονομικά και τεχνολογικά, όλοι βρίσκονται στο ίδιο σημείο εκκίνησης. Στο διαδίκτυο, το άρθρο ενός δημοσιογράφου είναι εξίσου προσβάσιμο με το άρθρο ενός πιτσιρικού. Δηλαδή, τα δίκτυα επικοινωνιών ισοπεδώνουν παλιές ιεραρχίες της βιομηχανικής κοινωνίας και απομένει να δούμε αν θα συνθέσουν νέες. Στον κυβερνοχώρο λειτουργεί καθένας σύμφωνα με τις ανάγκες του και τις δυνατότητές του. Αυτό όμως δημιουργεί έναν **κατακερματισμό** της εμπειρίας που τρομάζει πολλούς. Η κοινότητα χρειάζεται την κοινή εμπειρία για να είναι κοινότητα. Από την άλλη, όλη αυτή η πληθώρα διαθέσιμων πληροφοριών **μετατρέπεται** σε άγχος. «Πληροφοριακό άγχος» το ονομάζουν κάποιοι ψυχολόγοι: «να προλάβω να δω το ένα, να διαβάσω το άλλο, να μη χάσω το τρίτο, ώστε να μην είμαι εκτός θέματος και εκτός της κοινότητας όπου ζω και λειτουργώ». Αυτό το άγχος είναι λογικό να υπάρχει και να μεγαθύνεται, όσο μεγαλώνει το ποσό των πληροφοριών που όλοι έχουμε διαθέσιμες.

Όλα αυτά είναι πραγματικά, αλλά το ίδιο θα έλεγε κι ένας μοναχός του Μεσαίωνα βλέποντας την πλημμύρα των αιρετικών κειμένων που άρχισαν να βγαίνουν από τις τυπογραφικές μηχανές. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η πληροφορική επανάσταση είναι σε μετάβαση και κάθε επανάσταση σε μετάβαση **διασπείρει** σύγχυση. Το παλιό δεν έχει πεθάνει και το καινούριο δεν έχει γεννηθεί.

Πάσχος Μανδραβέλης. Από τον ημερήσιο τύπο (διασκευή).

¹ MIT: Τεχνολογικό Ινστιτούτο Μασαχουσέτης.

² Αλτσχάιμερ: Νόσος με κυριότερο σύμπτωμα την απώλεια της μνήμης.

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε. (100–120 λέξεις)

Μονάδες 25

B1. «Η κοινότητα χρειάζεται την κοινή εμπειρία για να είναι κοινότητα». Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο 60–80 λέξεων το περιεχόμενο της παραπάνω περιόδου.

Μονάδες 10

B2. α) Να αναφέρετε δύο τρόπους ανάπτυξης της δεύτερης παραγράφου. («Σ' αυτόν τον υπαρκτό [...] με την Αφρική»). (Μονάδες 4)

β) Να βρείτε τη δομή της ίδιας παραγράφου. (Μονάδες 3)

Μονάδες 7

B3. α) Να αιτιολογήσετε τη χρήση των εισαγωγικών στις παρακάτω περιπτώσεις:

«Πληροφοριακή Βόμβα»

«Τι να το κάνω εγώ το εμβόλιο για το Αλτσχάιμερ, όταν τα παιδιά της Αφρικής δεν έχουν ούτε ασπιρίνη για τον πυρετό;»

«Πληροφοριακό άγχος»

(Μονάδες 3)

β) Να βρείτε στο κείμενο πέντε παραδείγματα μεταφορικής λειτουργίας της γλώσσας. (Μονάδες 5)

Μονάδες 8

B4. α) Να γράψετε από ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

πιθανών, ξεχνάς, κατακερματισμό, μετατρέπεται, διασπείρει. (Μονάδες 5)

β) Να γράψετε από ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

υπαρκτό, άρνηση, σίγουρος, προσβάσιμο, λογικό.

(Μονάδες 5)

Μονάδες 10

Γ1. Ως ομιλητής σε ημερίδα που οργανώνει το σχολείο σου με θέμα τη χρήση του διαδικτύου, να αναπτύξεις τις απόψεις σου σχετικά με τις υπηρεσίες που προσφέρει το διαδίκτυο στη διάδοση της γνώσης, καθώς και τους τρόπους με τους οποίους μπορεί αυτό να αξιοποιηθεί δημιουργικά στο πλαίσιο του σχολείου. (500–600 λέξεις)

Μονάδες 40

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Ο αρθρογράφος αναγνωρίζει τη συμβολή του Διαδικτύου στον εκδημοκρατισμό της γνώσης, ενώ, παράλληλα, απαντά στις ενστάσεις που διατυπώνονται. Αρχικά, επιβεβαιώνει με παραδείγματα τη συμμετοχική δημοκρατία στον Κυβερνοχώρο. Στη συνέχεια, παρουσιάζει τα επιχειρήματα όσων αντιδρούν στην τεχνολογική πρόοδο, τα οποία απορρίπτει. Πιο συγκεκριμένα, το πρώτο αφορά το φόβο για πιθανολογούμενους κινδύνους που ενέχει η τεχνολογία. Το δεύτερο σχετίζεται με όσους χλευάζουν την εξέλιξη της τεχνολογίας στο όνομα του ανθρωπισμού, αποσυνδέοντας τις δύο έννοιες. Το τρίτο τονίζει την ανισότητα στην πρόσβαση, υποστηρίζοντας ότι θα ξεπεραστεί σταδιακά. Επιπλέον, η ισότητα στο διαδίκτυο δημιουργεί μια νέα κοινότητα πολιτών, αλλά με επιπτώσεις, όπως η πολυδιάσπαση της εμπειρίας και η αγωνία για την απορρόφηση της πληθώρας των πληροφοριών. Ολοκληρώνοντας, αποδίδει τη σύγχυση που επικρατεί στη μεταβατική εποχή που διανύουμε, εποχή ρευστότητας ανάμεσα στο παλιό και στο καινούριο.

B1. «Η κοινότητα χρειάζεται την κοινή εμπειρία για να είναι κοινότητα». Πράγματι, ο προαπαιτούμενος καταλύτης για τη σύσταση και ύπαρξη ουσιαστικής επαφής και κοινωνίας μεταξύ των μελών μιας κοινότητας, οποιασδήποτε ταυτότητας, είναι οι όμοιες, για παράδειγμα, πολιτισμικές εμπειρίες. Αυτό που αποκαλούμε παράδοση, οι λογής – λογής κώδικες επικοινωνίας, η βιωμένη καθημερινότητα, η μνήμη, η γλώσσα, η αίσθηση της κοινής μοίρας οικοδομούν μια κοινή συνείδηση και το αίσθημα της συλλογικότητας.

B2.

α) Η παράγραφος αναπτύσσεται με:

1. Τη μέθοδο της διαίρεσης. Συγκεκριμένα, η διαιρετέα έννοια είναι η γκρίνια, διαιρετική βάση είναι ο υπαρκτός εκδημοκρατισμός της γνώσης και τα είδη / μέρη της διαίρεσης είναι η άρνηση της τεχνολογίας, η δευτερεύουσα σημασία του εκδημοκρατισμού της γνώσης και το ψηφιακό χάσμα.
2. Τη μέθοδο των παραδειγμάτων. Συγκεκριμένα αναφέρεται στο βιβλίο του Πολ Βιρίλιο, σε μια άποψη που αντλείται από την καθημερινή εμπειρία και σχετίζεται με τα παιδιά της Αφρικής και στην εκτύπωση της πρώτης Βίβλου από τον Γουτεμβέργιο.

β) Δομή παραγράφου:

Θεματική περίοδος: «Σ' αυτόν τον υπαρκτό εκδημοκρατισμό της γνώσης ορθώνονται τρεις γκρίνιες.»

Σχόλια/λεπτομέρειες: «Η μία είναι άρνηση...του δυτικού κόσμου με την Αφρική.»

Περίοδος κατακλείδα: δεν υπάρχει

B3.

- α) « Πληροφοριακή Βόμβα»: τίτλος βιβλίου
«Τι να το κάνω εγώ το εμβόλιο για το Αλτσχάιμερ, όταν τα παιδιά της Αφρικής δεν έχουν ούτε ασπιρίνη για τον πυρετό;»: παράθεση αυτούσιων λόγων κάποιου.
«Πληροφοριακό άγχος»: ειδική ορολογία (απ' τον χώρο της επιστήμης της ψυχολογίας).
- β) Πέντε παραδείγματα μεταφορικής λειτουργίας της γλώσσας:
1. κύμα εκδημοκρατισμού
 2. ορθώνονται τρεις γκρίνιες
 3. πλημμύρα αιρετικών κειμένων
 4. η επανάσταση...προχωρεί
 5. το παλιό δεν έχει πεθάνει

B4.

- α) **πιθανών**: ενδεχόμενων
ξεχνάς: λησμονείς, αδιαφορείς
κατακερματισμό: κατατεμαχισμό, πολυδιάσπαση
μετατρέπεται: μεταβάλλεται
διασπείρει: σκορπίζει
- β) **υπαρκτό**: ανύπαρκτο
άρνηση: αποδοχή
σίγουρος: αβέβαιος
προσβάσιμο: απροσπέλαστο
λογικό: παράλογο

Γ.

Επικοινωνιακό πλαίσιο: ομιλία σε ημερίδα που οργανώνει το σχολείο.

Ύφος: σχετικά επίσημο, καθώς ο ομιλητής δεν απευθύνεται μόνο στους συμμαθητές του.

Ρηματικά πρόσωπα: όλα, εκτός από το β' ενικό.

Προσφώνηση: Κυρίες και κύριοι, αγαπητοί καθηγητές, συμμαθητές και συμμαθήτριες,...

Πρόλογος:

- α) Σύντομη αναφορά στην ιστορία του Διαδικτύου. Μπορεί ο/η ομιλητής να αναφερθεί στην προσπάθεια του Υπουργείου Παιδείας και Δια Βίου Εκπαίδευσης να οργανώσει το Ψηφιακό Σχολείο.
- β) (εναλλακτικά και πιο άμεσα – οικεία) Αναφορά στις σελίδες κοινωνικής δικτύωσης (facebook, twitter), όπου οι μαθητές δαπανούν άφθονο χρόνο, αγνοώντας την προσφορά του Διαδικτύου στον τομέα της Γνώσης.
- γ) Αφορμή για την ομιλία τα γεγονότα στις χώρες του Αραβικού Κόσμου, όπου οι πολίτες εξεγέρθηκαν, αφού χρησιμοποίησαν το Διαδίκτυο ως πεδίο ανταλλαγής απόψεων και επιχειρημάτων και φορέα συνεννόησης.

Α΄ ερώτημα: οι υπηρεσίες που προσφέρει το Διαδίκτυο στον τομέα της Γνώσης.

Η Γνώση δεν μπορεί να περιοριστεί στο στενό κύκλο του Σχολείου. Προσεγγίζεται γενικότερα και αφορά όλους τους τομείς του επιστητού.

- Σχεδόν απεριόριστες δυνατότητες προσέγγισης της επιστημονικής γνώσης. Οι μηχανές αναζήτησης, με τις οποίες οι μαθητές είμαστε εξοικειωμένοι, παρέχουν τη δυνατότητα στον καθένα να έρθει σε επαφή με πληροφορίες που σχετίζονται με τις τεχνοκρατικές επιστήμες, τις νέες ανακαλύψεις στο χώρο της τεχνολογίας. Έτσι, οι μαθητές, και όχι μόνο, αποκτούμε ένα «πολύ-βιβλίο», που ανανεώνεται καθημερινά. Ταυτόχρονα, όμως, ανοίγει ο δρόμος για την προσπέλαση σε τομείς που σχετίζονται με την ανθρωπιστική παιδεία, και επιστήμες όπως η Ψυχολογία, η Ιστορία, η Κοινωνιολογία, η Φιλοσοφία και, φυσικά, η Λογοτεχνία. Κανείς δεν μπορεί να αγνοήσει τη λειτουργία των ηλεκτρονικών εγκυκλοπαιδειών αλλά και ηλεκτρονικών λεξικών και μεταφραστών, στοιχεία που ενισχύουν άμεσα και σχετικά αξιόπιστα το πλήθος των γνώσεών μας.
- Το Διαδίκτυο, επιπλέον, μας ψυχαγωγεί, γεγονός που διευρύνει τον κύκλο της Γνώσης. Η επαφή με τις πιο εκλεκτές μορφές Τέχνης, όπως το Θέατρο, ο Κινηματογράφος, η Μουσική, οι Εικαστικές Τέχνες, ακόμη και τα κόμικς, βαθαίνει και πλαταίνει το γνωστικό πεδίο του ανθρώπου. Ας μην ξεχνάμε τις εκπληκτικές δυνατότητες που προσφέρει η σύγχρονη τεχνολογία και δίνει την ευχέρεια στο χρήστη να περιηγηθεί ανέξοδα και άκοπα σε Μουσεία, εκθέσεις ζωγραφικής, σε αρχαιολογικούς χώρους, ακόμη και να περιηγηθεί σε πόλεις που απεικονίζονται στο Διαδίκτυο με τη βοήθεια δορυφόρου.
- Τέλος, ακόμη και οι ηλεκτρονικές σελίδες κοινωνικής δικτύωσης συμβάλλουν στον εμπλουτισμό των γνώσεών μας. Σκεφτείτε πως με την ανταλλαγή απόψεων, γνώσεων, πληροφοριών, ιδεών, επιχειρημάτων, τη δημιουργική σύγκρουση, αντιπαράθεση και διαλεκτική, κατορθώνουμε να γινόμαστε σοφότεροι και ικανότεροι από πριν, άρα και ολοκληρωμένες προσωπικότητες.

Μετάβαση: Όλα τα παραπάνω, κυρίες και κύριοι, αντιλαμβάνεστε ότι είναι εξαιρετικά χρήσιμα. Όμως, όπως συμβαίνει με κάθε τεχνολογικό επίτευγμα, το Διαδίκτυο, αν δε το χειριστούμε ορθά, μπορεί να «φυτρώσει και άνθη κακίας». Οπότε, επιβάλλεται το Σχολείο, ως κοινωνικός αλλά και ο μοναδικός θεσμοθετημένος και αξιόπιστος φορέας να συνδράμει στη δημιουργική αξιοποίηση του Διαδικτύου.

Β' ερώτημα: Τρόποι δημιουργικής αξιοποίησης του Διαδικτύου στο πλαίσιο του Σχολείου.

- Αναθεώρηση του μαθήματος της Πληροφορικής και στενή διασύνδεσή του με το διαδικτυακό χώρο. Επαφή με σελίδες επιστημονικές και όχι με υλικό επικίνδυνο για την ψυχή και την υγεία του νέου. Ενσωμάτωση της χρήσης του Διαδικτύου στην Ψηφιακή Τάξη και αξιοποίησή του στους Διαδραστικούς Πίνακες.
- Αξιοποίησή του από το διδακτικό προσωπικό, ενημέρωση, επιμόρφωση, δια βίου εκπαίδευση. Ο καθηγητής οφείλει να αντιληφθεί ότι πλέον δεν είναι η πηγή της Γνώσης, η αναμφισβήτητη αυθεντία, αλλά ο ρόλος του επιβάλλεται να είναι συμβουλευτικός και καθοδηγητικός. Αυτό επιτυγχάνεται τόσο εντός του σχολείου όσο και μέσω της τηλεεκπαίδευσης, δηλαδή της εκπαιδευτικής υποστήριξης του μαθητή στο σπίτι.
- Η ασύλληπτη ταχύτητα με την οποία εξελίσσεται η τεχνολογία και, ειδικότερα, ο Κυβερνοχώρος, δεν πρέπει να παραγκωνίσει την ανάπτυξη των ανθρωπιστικών σπουδών. Μόνο έτσι το Διαδίκτυο θα καταστεί πολύτιμο εργαλείο στα χέρια των ανθρώπων και, ειδικότερα, των μαθητών.
- Επαφή μέσω Διαδικτύου με άλλα σχολεία τόσο εντός όσο και εκτός Ελλάδας, δημιουργική συνεργασία, ανταλλαγή πληροφοριών, εκπαιδευτικών πρακτικών, γνώσεων, εμπειρίας.

Επίλογος: Προτροπή να αφιερώσουν οι μαθητές λιγότερο χρόνο στις σελίδες κοινωνικής δικτύωσης και στις συζητήσεις σε διάφορα αθλητικές και κουτσομπολίστικες ιστοσελίδες, και να αξιοποιήσουν το σύνολο των γνώσεων που προσφέρει το Διαδίκτυο.

Αποφώνηση: Σας ευχαριστώ για την υπομονή σας, ακόμη και αν έγινα δυσάρεστος με την τελευταία αναφορά μου ...